

Stand van zaken beheer wilde zwijnen in vier provincies

Opgesteld door de provincies

Noord Brabant, Gelderland, Limburg, Overijssel

Ministerie van LNV

augustus 2022

Inhoud

Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Gelderland.....	3
Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Noord Brabant.....	10
Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Limburg	15
Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Overijssel	21

Foto voorpagina: Veluwezoominbeeld.nl
Redactie: LNV
11.08.2022

Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Gelderland

Uitvoering tot en met 1 april 2022

Juni 2022

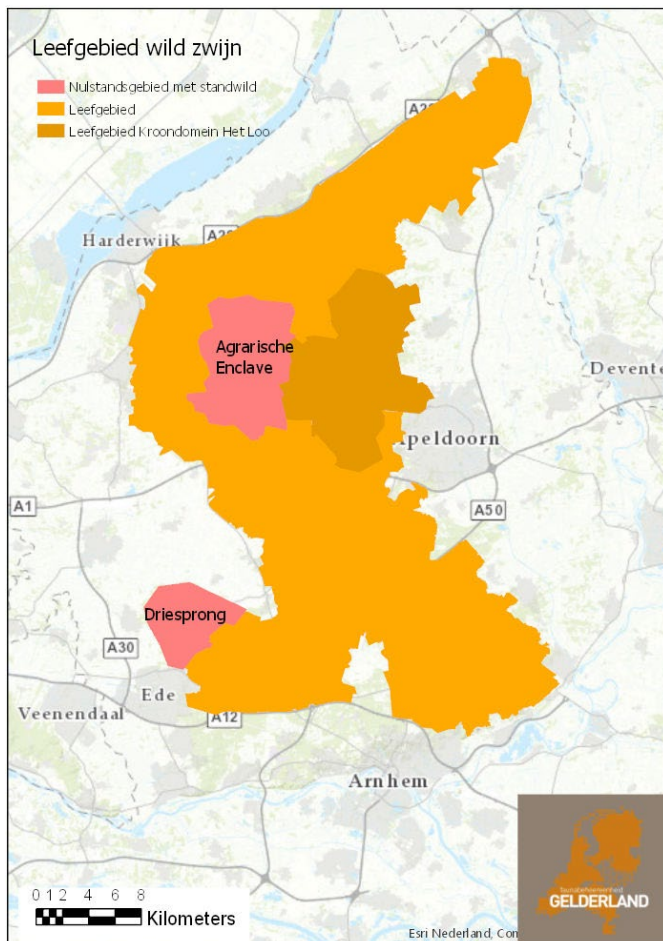
Overzicht van uitgevoerde maatregelen en preventie Afrikaanse varkenspest.

Gelderland heeft een duidelijke beleidsstandpunt. In Gelderland is een leefgebied voor de wilde zwijnen en dat is een groot gedeelte (90.000 ha incl Kroondomein) van de Veluwe. (Fig 1) Buiten dit door de provincie aangewezen gebied geldt de nulstand. Onder nulstand worden ook daadwerkelijk geen wilde zwijnen geaccepteerd.

De provinciale terreinbeheerders zijn door de Gedeputeerde aangesproken op het feit dat zij mee moeten werken aan het behalen en behouden van de nulstand. De Faunabeheereenheid heeft daarin een trekkende rol voor wat betreft de uitvoering van de nulstand.

De gronden behorende bij Het Kroondomein het Loo (10.000 ha) vallen niet onder de verantwoordelijkheid van de provincie. Het faunabeheer wat wordt uitgevoerd op het Kroondomein valt rechtsreeks onder de verantwoordelijkheid van de minister van LNV.

In Gelderland is goed overleg tussen FBE Kroondomein het Loo en FBE Gelderland. Het beheer in de randzones wordt zo goed mogelijk in afstemming uitgevoerd.

Figuur 1: Leefgebied wilde zwijnen in Gelderland

Beheer binnen het leefgebied

Binnen het leefgebied wordt conform het faunabeheerplan het beheer uitgevoerd. Winter 2021-2022 was voor het eerst sinds lange tijd een mastarm seizoen, dat had gevolgen voor de wilde zwijnen. In de seizoenen dat er minder mast aanwezig is, is er de mogelijkheid de populatie terug te brengen richting de doelstand. Als gevolg van de voorgaande mastrijke jaren is de populatie tot een historische hoogte gestegen en als gevolg daarvan een historisch hoog aantal dieren afgeschoten in het kadern van populatiebeheer.

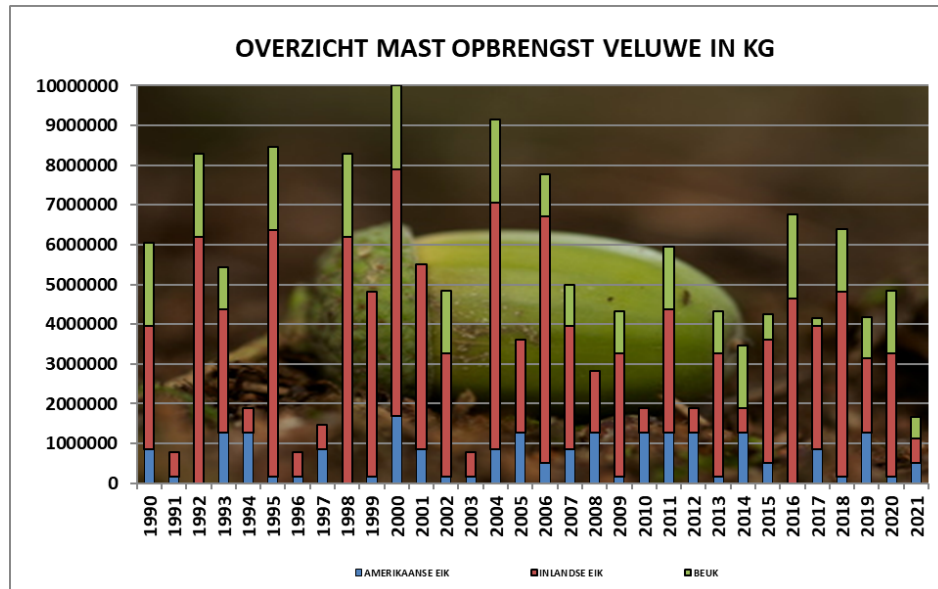

Fig 2: Mastopbrengst binnen het beheergebied wild zwijn.

Het gerealiseerde afschot in het beheerjaar 2021-2022 is bedroeg ruim 7.700 dieren binnen het leefgebied. Dit zijn ruim 2.000 dieren meer dan het eerdere topseizoen 2008-2009.

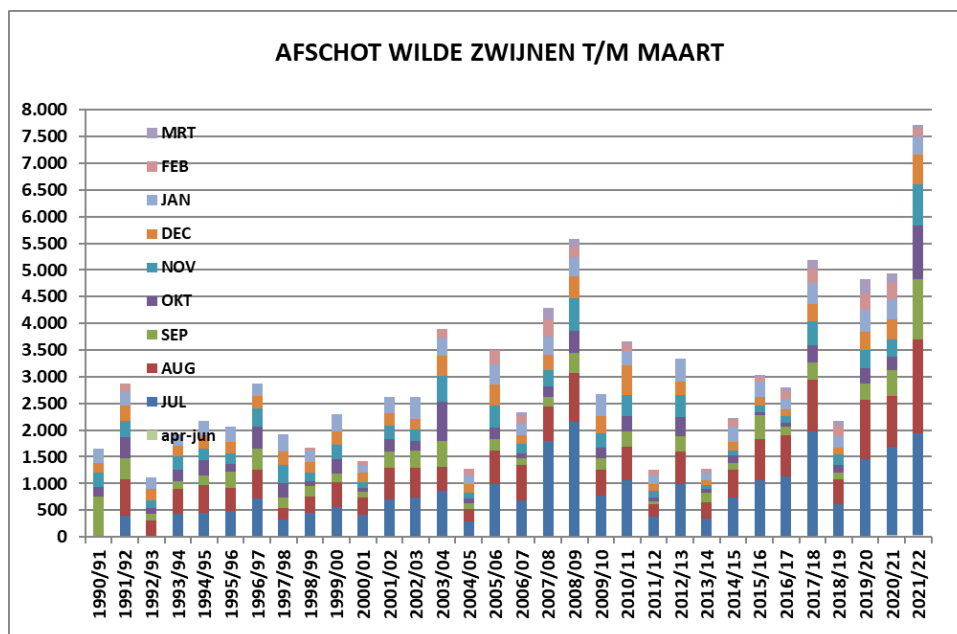

Fig 3: Gewenste vs benaderde voorjaarsstand van wilde zwijnen in het leefgebied

De gewenste voorjaarsstand van 2022 bedraagt 1.400 dieren. De verwachte stand (tellingen vinden in mei/juni plaats) zal rond de 2.500 dieren zijn. Dit is substantieel minder dan de afgelopen jaren.

Beheer buiten het leefgebied

Buiten het leefgebied is formeel spraken van nulstand. Daarbij is enige nuance wel van toepassing. Een groot gedeelte van het leefgebied is door leefgebiedsrasters omgeven. In aantal gebieden is dit echter niet het geval. In die gebieden wisselen wilde zwijnen uit het leefgebied regelmatig met aangrenzende gebieden. Deze wilde zwijnen worden wel als nulstandvarkens gemeld maar maken feitelijk deel uit van de beheerpopulatie. Gelderland heeft derhalve veel randzones.

Daarnaast zijn er een viertal aandachtsgebieden.

Dit zijn; de Agrarische enclave(Uddel- Elspeet- Ermelo), de Driesprong (nabij Ede), Land van Gelre (Nijmegen –Groesbeek) en Rekken (plus Achterhoek).

Per gebied zal kort de situatie worden toegelicht.

Agrarische Enclave

De Agrarische Enclave is gelegen binnen WBE Veluwe Noord West Binnen de Agrarische enclave heeft de WBE een coördinerende rol.

Eind 2018 hebben er een drietal bewegingsjachten plaats gevonden zonder resultaat. Ook daarna hebben zich weinig bewegingsjachten voor gedaan. Bewegingsjachten hebben in de Agrarische enclave niet tot resultaten geleid. De Agrarische Enclave is volledig omgeven door leefgebied van de wilde zwijnen. Derhalve wordt het gebied bij een mogelijke uitbraag van het AVP virus ook onderdeel van de comartimentering, zoals deze op de Veluwe wordt uitgevoerd.

Binnen het gebied wordt wel gestreefd naar zo laag mogelijke aantallen. Het gebied is niet volledig omrasterd en dus niet afgesloten van het onringende beheergebied. Gezien het feit dat de Agrarische Enclave hoofdzakelijk uit landbouwgebied bestaat is er een continue aantrekking vanuit het leefgebied. Afgelopen jaar zijn 218 wilde zwijnen in het gebied geschoten in relatie tot nulstand. Veelal uitloop vanuit het volledig omliggende leefgebied.

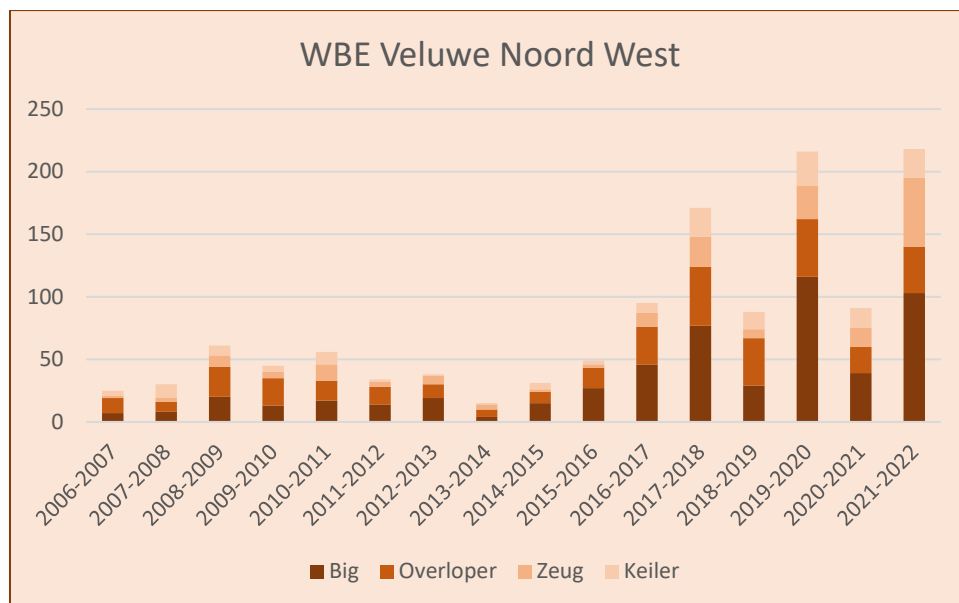

Fig 6: Afschot in de Agrarische Enclave

Driesprong

De Driesprong is gelegen ten noordoosten van Ede. Het gebied sluit direct aan op het leefgebied en is gescheiden door een leefgebiedsraster.

Binnen dit gebied zijn in het afgelopen jaar 133 dieren geschoten. In het verleden is er één bewegingsjacht uitgevoerd, deze was met 4 geschoten dieren redelijk succesvol.

De locatie is redelijk geïsoleerd, maar er zijn ook varkenshouderijen aanwezig en derhalve een risicogebied, maar de situatie is handelbaar. Gronden zijn van particulieren.

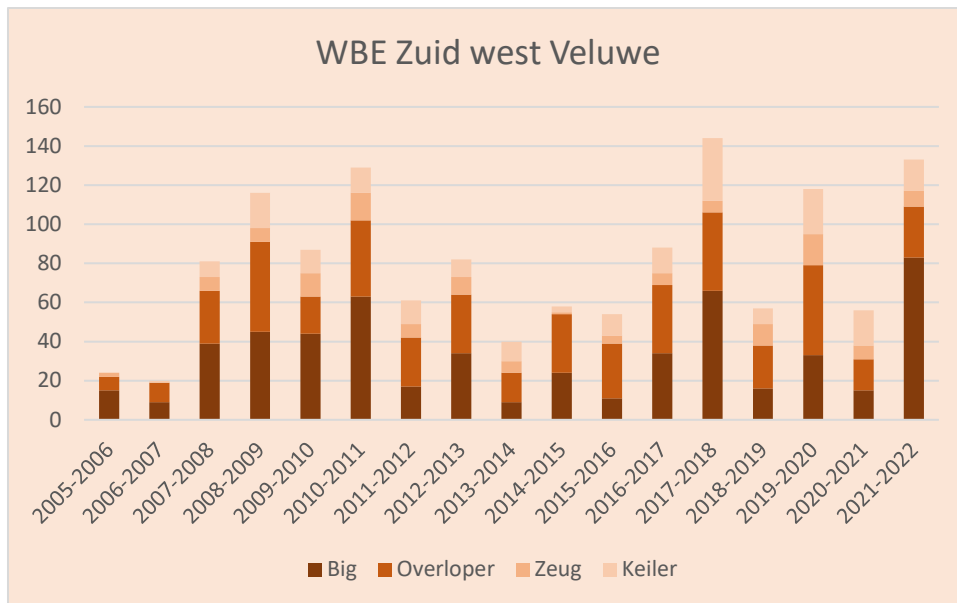

Fig 7: Afschot nabij de Driesprong

Land van Gelre (Nijmegen- Groesbeek)

Binnen het werkgebied van WBE Land van Gelre zijn goede constructieve afspraken gemaakt. Het aantal wilde zwijnen in dit gebied is tot een tiental beperkt. De grens met Duitsland blijft wel een risicogebied. Het raster op de grens met Duitsland is niet wild zwijn werend. Met enige regelmaat komen dieren vanuit Duitsland naar het werkgebied van Wildbeheereenheids Land van Gelre. Dit gebeurt aan de zuid kant (Groesbeek) en aan de noordkant (Duivelsberg/Ooijpolder).

Door de het beperkte aantal wilde zwijnen wat binnen dit gebied loopt zijn de risico's in relatie tot de gehouden varkens nihil. In 2021-2022 zijn 15 wilde zwijnen geschoten.

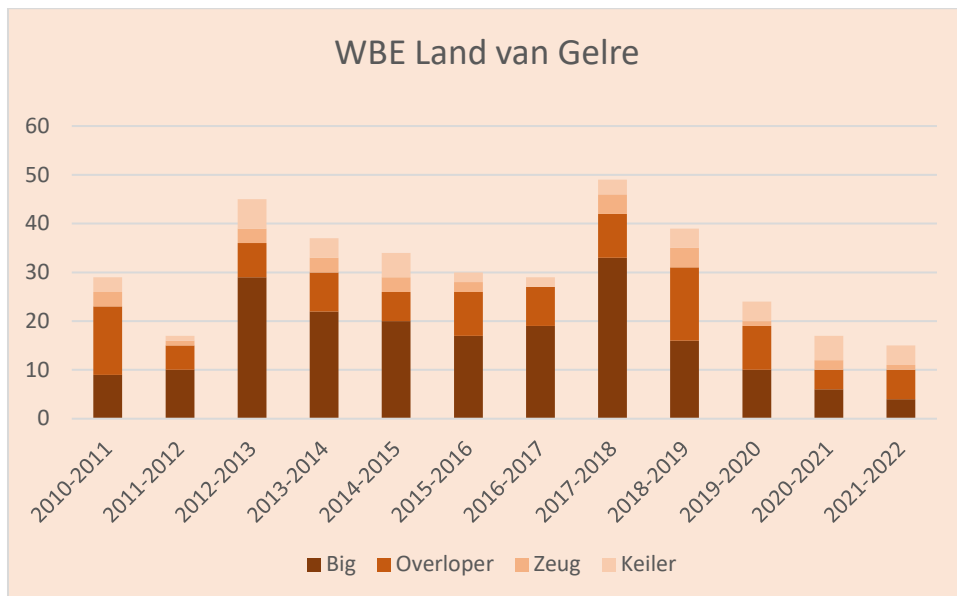

Fig 8: Afschot WBE Land van Gelre

Achterhoek

In de Achterhoek lopen met enige regelmaat wilde zwijnen die hoofdzakelijk afkomstig zijn vanuit Overijssel. Binnen een klein gedeelte van het werkgebied van WBE Rekken e.o. worden af en toe wilde zwijnen gezien. Van deze dieren worden er af en toe enkele geschoten. Het betreft max 5

dieren per jaar. De dieren verblijven niet vast in deze gebieden. Incidenteel worden er ook nog wel eens dieren in overige delen van de Achterhoek waargenomen. Echter dit zijn incidenten.

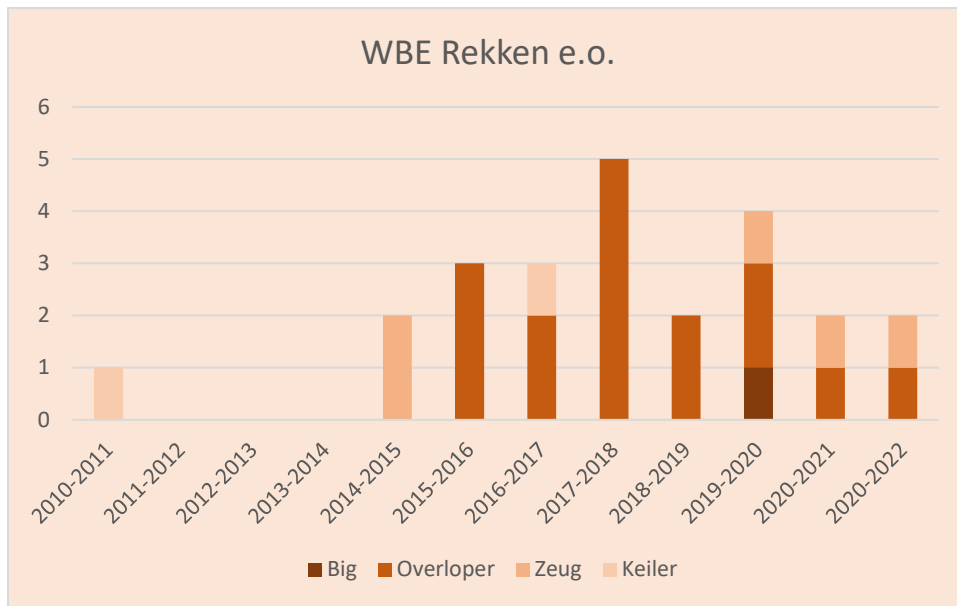

Fig 9: Afschot WBE Rekken e.o.

Provinciaal afschot in nulstandgebieden

Provinciaal worden er in het totaal ca 200 tot 600 wilde zwijnen buiten het leefgebied geschoten. In het beheerjaar 2021-2022 waren dit er 690. Voor een groot gedeelte zijn dit dieren in randzones grenzend aan het leefgebied Veluwe (zie figuur 10). Formeel behoren deze dieren tot de nulstandgebieden. Gezien de locatie van het afschot (veelal binnen 2km van het leefgebied) kan worden gesteld dat deze dieren meer tot de beheerpopulatie behoren dan dat zij daarwerkelijk als nulstand gebieden te boek staan. Betreffende dieren worden echter onder het regime van het nulstandbeleid geschoten en derhalve ook zo vermeld.

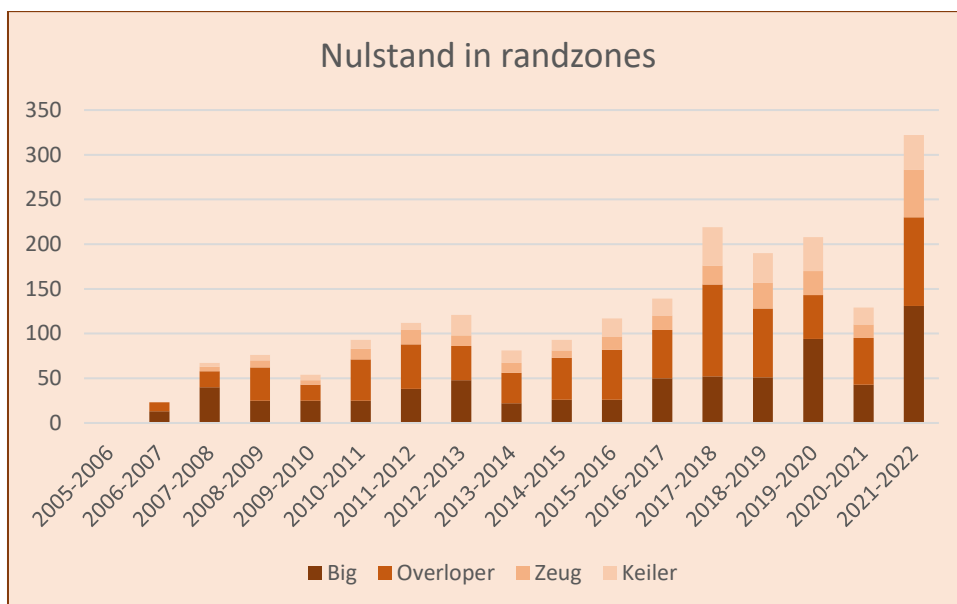

Fig 10: Afschot in randzones rond het leefgebied van de Veluwe

Bewegingsjacht

In Gelderland hebben in het afgelopen jaar geen geregistreerde bewegingsjachten plaats gevonden. De voedselsituatie maakte dat aanzitten efficiënter was. In Gelderland is de methode tot op heden niet effectief gebleken. Mede omdat deze niet in het leefgebied uitgevoerd mag worden.

Gebruik geluidsdemper

In Gelderland is geen extra aanvraag voor geluidsdemper ondersteund. De nulstandsgebieden waar dit middel zou kunnen worden ingezet zijn gelegen in de beheergebieden van de edelherten. De geluidsdemper mag niet bij het beheer van edelherten worden gebruikt. Dit maakt dat jachthouders gedwongen worden om met meerdere wapens te velde te gaan. Dit wordt als onwenselijk ervaren.

Voor Gelderland is het gebruik van geluidsdempers voor enkele tientallen gebruikers alleen voor het beheer van wilde zwijnen in nulstandsgebieden niet effectief. Wanneer dit middel ook bij het beheer van wilde zwijnen en het beheer van edelherten/damherten en reeën op de Veluwe zou mogen worden ingezet is het een zeer welkome aanvulling. Helaas zit er landelijk geen voortgang op dit dossier.

Overleg grondeigenaren

In Gelderland wordt door bijna alle grondeigenaren en gebruikers meegewerkt aan de uitvoering van Nulstandsbeheer. De drie tereinbeherende organisaties nemen hierin duidelijk hun verantwoordelijkheid. Er is sprake van een constructieve gezamenlijke aanpak. Dit stemt nog altijd naar tevredenheid.

Aanvullende ontwikkelingen

Draaiboek Afrikaanse Varkenspest

Door de Faunabeheereenheid is in samenwerking met Natuurlijk Fauna-Advies en de provincie het draaiboek Afrikaanse Varkenspest uitgewerkt. In dit plan is een levend draaiboek wat wordt bijgehouden aan de hand van ontwikkelingen. In dit draaiboek is de compartimentering van de Veluwe uitgewerkt. Deze compartimentering heeft als doel bij een uitbraak de Veluwe in 14 delen. Door deze compartimentering, die ook de gronden van Het Kroondomein het Loo betreffen. Het draaiboek is als bijlage 1 toegevoegd. Inmiddels ligt er een geactualiseerd werkplan voor de aannemer en heeft deze materiaal op voorraad genomen. Let wel, dit heeft alleen betrekking op de compartimentering van de Veluwe.

Opdracht

Vooruitlopend op een mogelijke uitbraak van Afrikaanse Varkenspest heeft de provincie in afstemming met het ministerie van Landbouw als bevoegd gezag voor de gronden van Kroondomein het Loo een opdracht afgegeven in geval van een uitbraak. In deze opdracht zijn alle wettelijke mogelijkheden opgenomen die kunnen worden uitgevoerd om verdere schade als gevolg van een uitbraak van AVP het hoofd te bieden. Een belangrijk punt daarbij is dat voor de uitvoering hiervan geen toestemming van grondeigenaar of gebruiker nodig is. Deze opdracht zal de reeds verleende en lopende ontheffing vervangen bij een uitbraak van AVP.

Dood gevonden

Jaar	Aanrijding	Overig	Totaal
2015	368	20	388
2016	306	33	339
2017	660	36	696
2018	291	100	391
2019	538	96	634
2020	381	50	431
2021	555	81	636

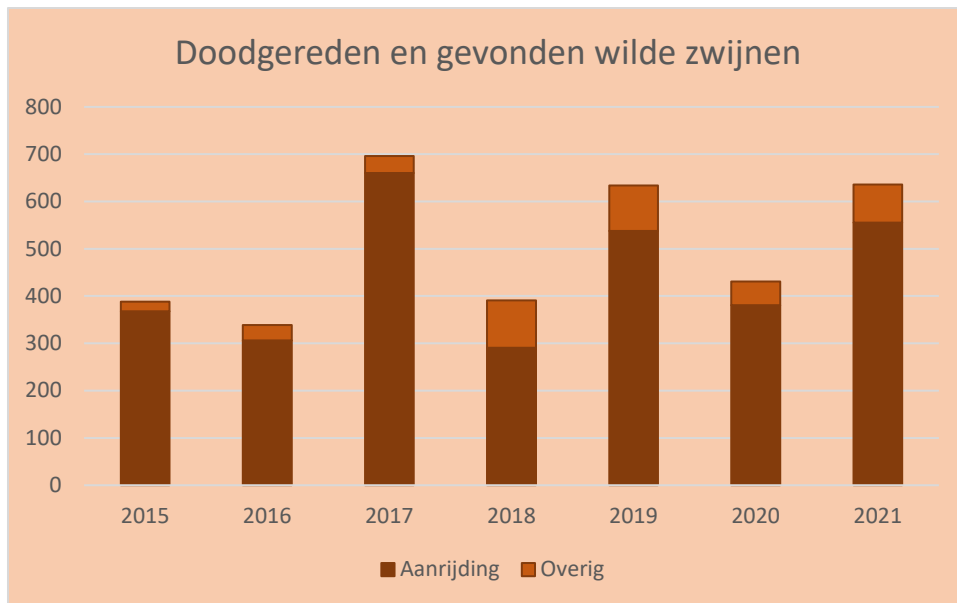

Fig 11: Aanrijdingen en doodgevonden gerelateerd aan kalenderjaren

Resumé

Gelderland heeft op brede wijze invulling gegeven aan het verzoek de populatie wilde zwijnen in bedwang te houden en in nulstandsgebieden te reduceren naar nul.

Niet in alle gevallen is deze nulstand bereikt, maar partners in het veld werken hier constructief in samen. De provincie Gelderland stelt alle wettelijke middelen aan de FBE beschikbaar om uitvoering te geven aan de landelijk gemaakte afspraken.

Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Noord Brabant

Uitvoering tot en met 1 april 2022

1. Gevoerd beheer wilde zwijnen

Beleid

In Noord-Brabant geldt een nulstandbeleid ten aanzien van wilde zwijnen. Dat betekent dat het streven is gericht op nul wilde zwijnen en dat er in Noord-Brabant geen verplichting is tot instandhouding. Hoewel het beleid is gericht op nul wilde zwijnen, is het daadwerkelijk realiseren van nul wilde zwijnen in de praktijk niet altijd mogelijk. In die situaties is het uitgangspunt dat er geen overlast en schade door wilde zwijnen optreedt en dat het risico op de introductie van besmettelijke dierziekten zo laag mogelijk wordt gehouden.

In de praktijk betekent dat het provinciale beleid zich richt op het voorkomen van schades en verdere verspreiding van de populatie wilde zwijnen. Hiertoe stelt de provincie alle wettelijke middelen beschikbaar.

Instrumenten

Er is een opdracht op basis van artikel 3.18 Wet natuurbescherming beschikbaar die jachtaktehouders in staat stelt om het gehele jaar, ook tussen zonsondergang en zonsopkomst, én op zon- en feestdagen, het beheer van wilde zwijnen uit te voeren. Daarbij mogen alle typen nachtzichtapparatuur gebruikt worden. Aanvullend op de opdracht is er een ontheffing beschikbaar voor de inzet van vangkooien. Deze kan op locaties waar dat mogelijk en wenselijk is, ingezet worden als daar een samenwerkingsovereenkomst door de bij het beheer betrokken partijen voor is opgesteld. In Noord-Brabant is een ontheffing aangevraagd en gekregen voor het gebruik van 30 geluiddempers.

Regionale coördinatie in zwijmentafels

In Noord-Brabant is al in 2016 in drie gebieden gestart met gebiedsgerichte coördinatie in zogenaamde zwijmentafels. Deze wijze van regionale coördinatie is in 2020/2021 uitgebreid naar één nieuw gebied. In een vijfde gebied lopen verkennende gesprekken voor het opstarten van een dergelijke tafel. Aan deze tafels nemen alle bij het beheer van wilde zwijnen betrokken partijen deel, met als doel het maken van concrete uitvoeringsafspraken en het optimaliseren van het beheer. Momenteel wordt het functioneren van de zwijmentafels door het bestuur van de FBE geëvalueerd. De verwachting is dat dit voor de zomer van 2022 is afgerond.

Daarnaast zijn in 2019 per WBE zwijnen coördinatoren aangesteld. Deze personen zijn aanspreekpunt voor de FBE en zorgen ervoor dat er vroegtijdig en adequaat bij signalering van wilde zwijnen wordt ingegrepen. In WBE's waar reeds zwijnen gevestigd zijn, zijn zij tevens aanspreekpunt voor de jacht(akte)houders die zich met het beheer bezig houden.

Regionale risico-analyse

Naar aanleiding van de aanbevelingen uit de Roadmap AVP (aanbeveling 2.1) heeft de provincie samen met de FBE op regionaal niveau kaarten gemaakt met daarop een aantal basisgegevens, zoals de verspreiding van het afschot, de locaties van varkensbedrijven en zwijnenkerende raster. Vervolgens is aan de deelnemende partijen in de zwijmentafels gevraagd om hierop in detail een aantal risico elementen aan te duiden en over het beperken van de risico's afspraken te maken in de uitvoering van het beheer. In 2021-2022 is dit in drie gebieden uitgevoerd en in één gebied is dit geagendeerd voor het eerstvolgend overleg.

Stimuleringsregeling maatregelen zwijnenbeheer

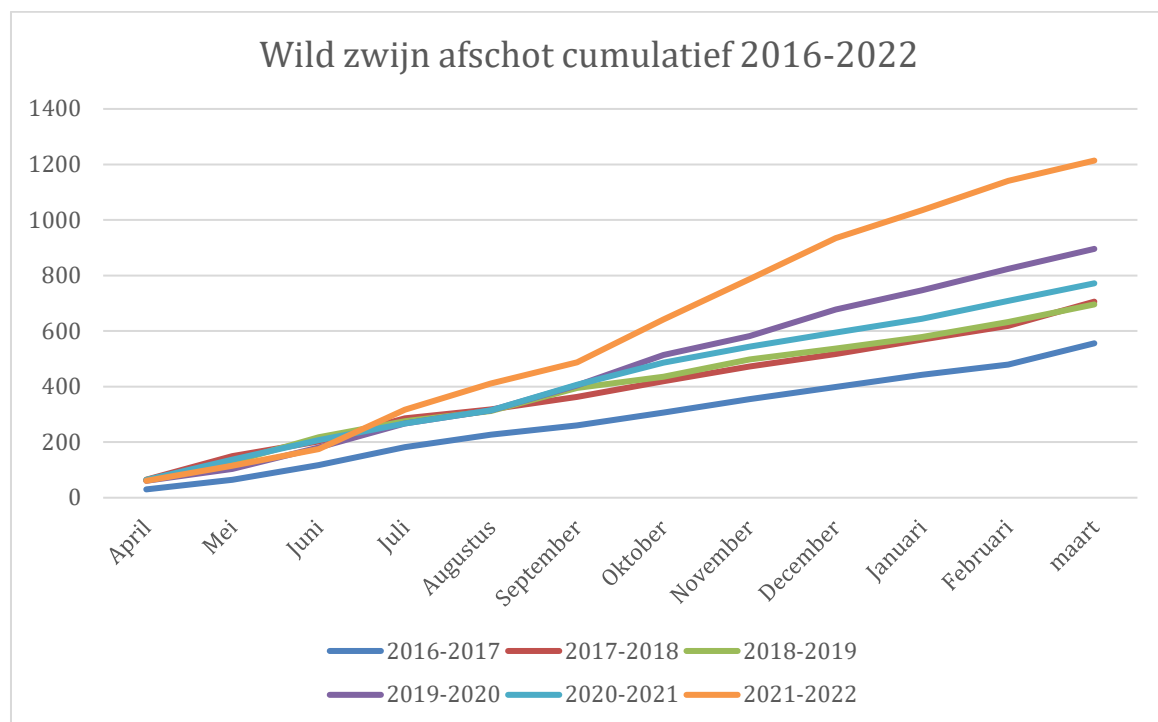
Op advies van de zwijnencommissie heeft de provincie Noord-Brabant in 2019-2020 een stimuleringsregeling van 150.000 euro ingesteld om daarmee het beheer van het wild zwijn te stimuleren en te optimaliseren.

Op basis van de stimuleringsregeling, kon een bijdrage van 50 procent worden aangevraagd voor het bekostigen van beheermaatregelen en alles wat bijdraagt aan het beheer van wilde zwijnen. De regeling heeft geresulteerd in een investering van 333.456 euro, waarvan de provincie voor 38% heeft bijgedragen aan het nemen van preventieve maatregelen en voor 43% aan beheerondersteunende maatregelen, zoals geluidsdempers en nachtzichtkijkers. Overige investeringen zijn gedaan door partijen die betrokken zijn bij het beheer van wilde zwijnen, zoals grondgebruikers, terreinbeherende organisaties en jacht(akte)houders.

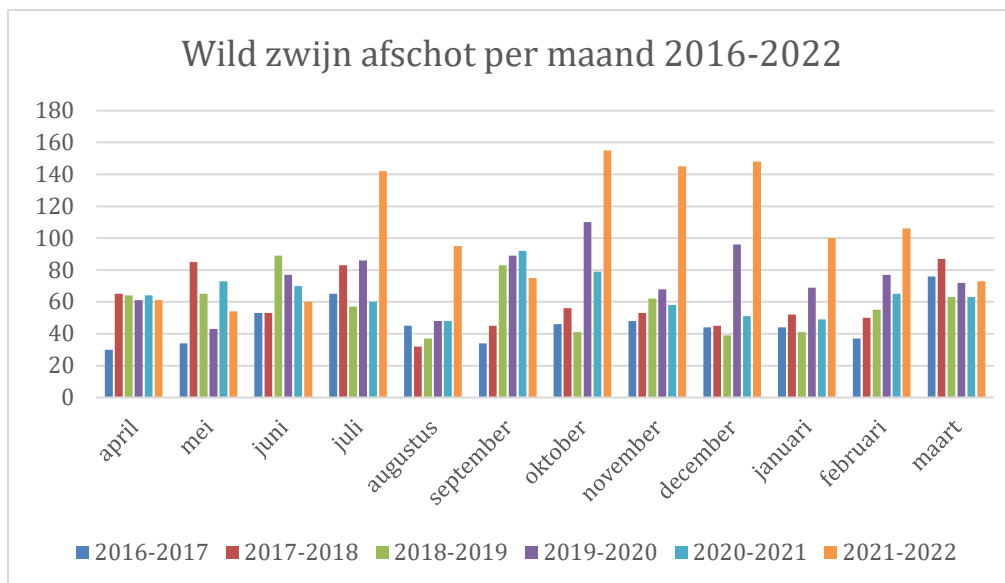
Instelling interventieteam

In Noord-Brabant is een interventieteam beschikbaar dat ingezet kan worden wanneer het reguliere beheer niet of niet voldoende functioneert, bijvoorbeeld wanneer een jachthouder onvoldoende inzet pleegt, of een grondgebruiker geen beheer uit laat voeren. De provincie heeft middels een opdracht geregeld dat dit team, na zorgvuldig doorlopen van een escalatieladder en een besluitvormingsprotocol, ook ingezet kan worden op gronden waar geen toestemming van de grondeigenaar of grondgebruiker beschikbaar is. Tot op heden is het niet nodig geweest om het team in te zetten.

2. Ontwikkeling afschot

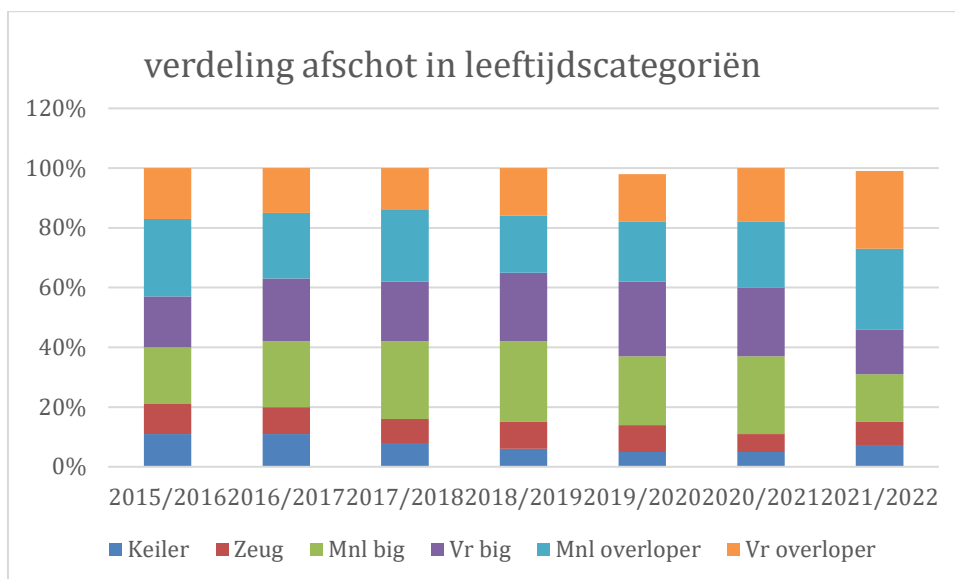

Figuur 1: cumulatief afschot per beheerjaar.

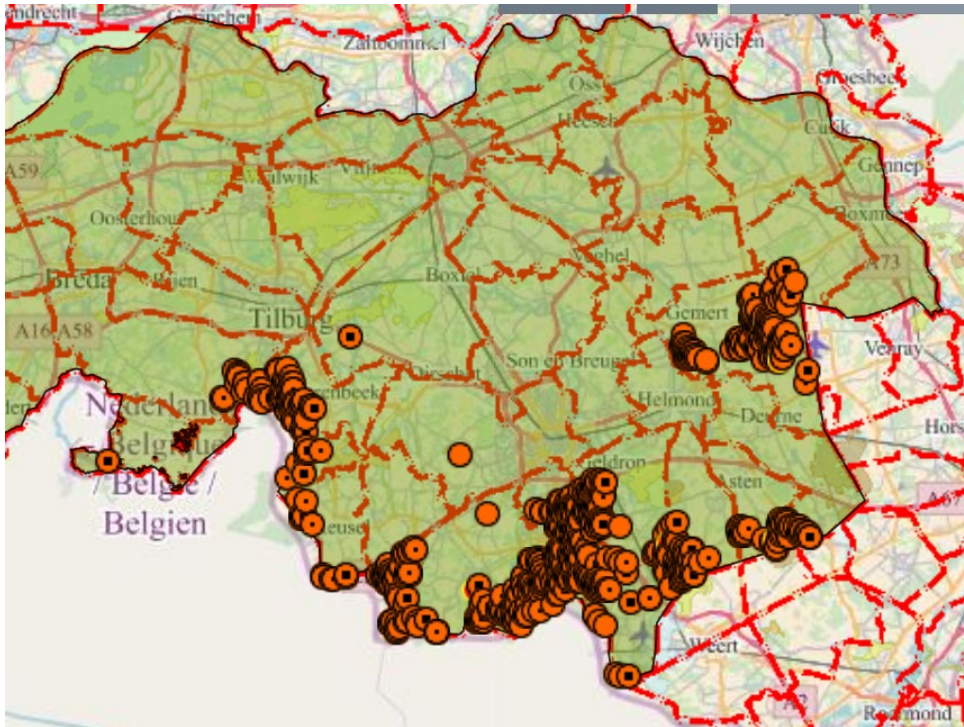
Figuur 2: afschot per maand.

In het beheerjaar 2021-2022 is er substantieel meer afschot gepleegd dan in het beheerjaar van 2020-2021. Voornamelijk is daar geen eenduidige verklaring voor te geven. Een mogelijkheid is dat dit het gevolg is van het lagere afschot in 2020-2021. Wel geeft het eenduidig aan dat de inspanningen in het beheer hoog zijn. Bij 171 afschotregistraties van de in totaal 1202 gedode zwijnen is een geluiddemper gebruikt. Er heeft één vangkooi gestaan, waarmee in drie vangacties, 12 zwijnen zijn gevangen en gedood. In 2021-2022 zijn er in Brabant 6 bewegingsjachten uitgevoerd, waarbij in totaal 30 zwijnen zijn geschoten.

Figuur 3: verdeling afschot in leeftijdscategorieën.

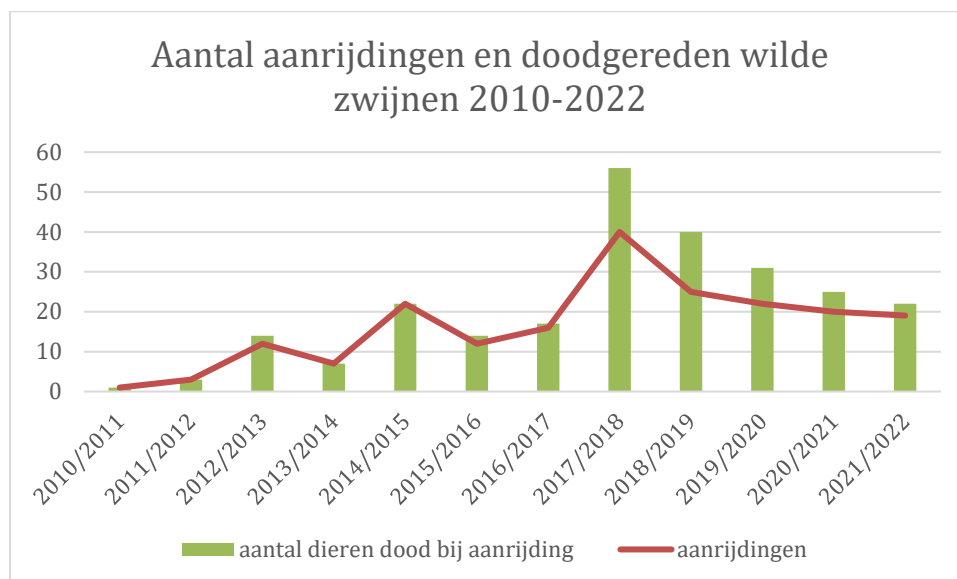
3. Verspreiding afschot

Figuur 4: verspreiding afschot 2021-2022

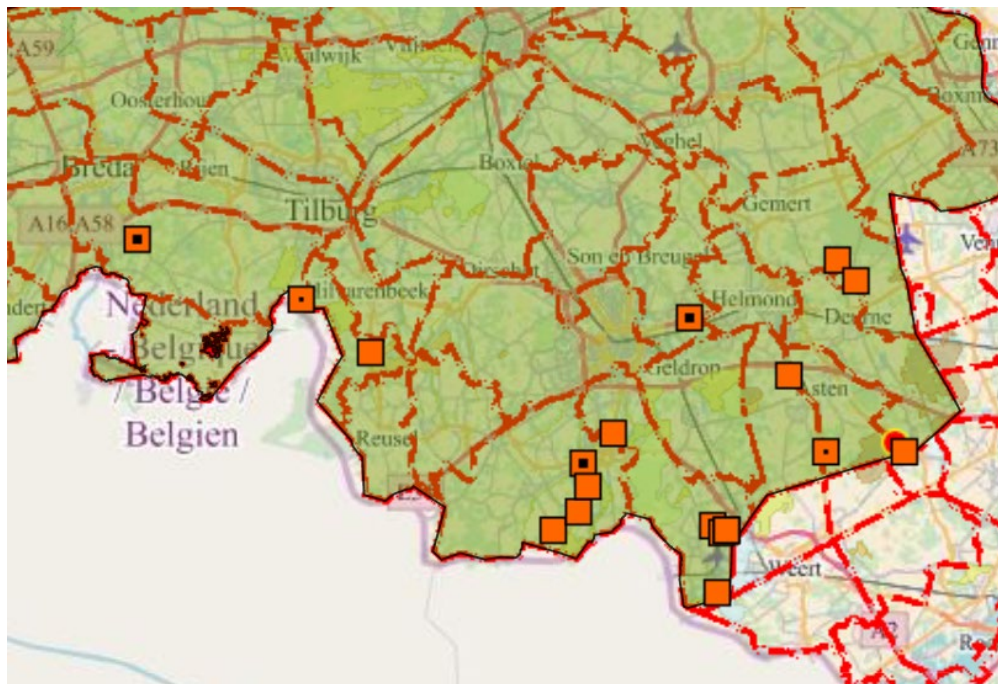
De verspreiding van het afschot concentreert zich rondt de gebieden waar het al langer bekend is dat er wilde zwijnen voorkomen. Incidenteel worden zwijnen op locaties waargenomen die daar niet eerder zijn gezien. Door de grondgebruiker of terrein beherende organisatie, de WBE, de jachthouder en de FBE wordt dan stevig ingezet om de zwijnen zo snel mogelijk te verwijderen en nieuwe vestiging te voorkomen. In het afgelopen beheerjaar hebben wilde zwijnen zich daardoor niet in nieuwe gebieden gevestigd.

4. Ontwikkeling aanrijdingen

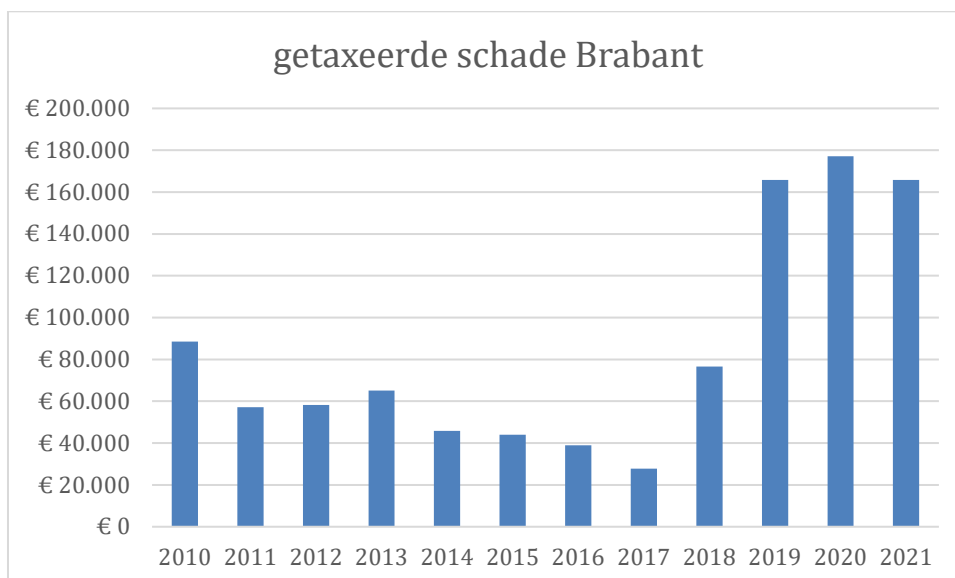
Figuur 5: aantal aanrijdingen en aantal gedode zwijnen per beheerjaar.

In 2021-2022 zijn er iets minder aanrijdingen geweest met wilde zwijnen dan de voorgaande jaren. Dit komt niet overeen met de verwachting dat er meer zwijnen zitten. Het is algemeen bekend dat minder dieren zorgen voor minder aanrijdingen.

Figuur 6: verspreiding aanrijdingen 2021-2022

5. Ontwikkeling getaxeerde schades

Figuur 7: getaxeerde schades wild zwijn per kalenderjaar.

De getaxeerde schade is in 2021 iets minder hoog dan in 2020.

Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Limburg

Mei 2022

1. Acties om aantal zwijnen buiten de leefgebieden te reduceren

De provincie Limburg heeft sinds de afronding van de Roadmap preventie introductie Afrikaanse Varkenspest diverse acties ondernomen om invulling te geven aan de afspraak het aantal zwijnen buiten de leefgebieden te reduceren. De provincie heeft daartoe diverse additionele middelen beschikbaar gemaakt ter bevordering van het afschot van wild zwijn buiten de leefgebieden. Dit zijn:

- Het toestaan van afwijkende munitie en type geweer;
- De inzet van de vangkooi voor het vangen en vervolgens doden van wilde zwijnen;
- De inzet van ontheffingen is verruimd naar een dag en nacht regime (24/7);
- De inzet van geluiddempers is geregeld in provinciale ontheffingen, en;
- Mogelijkheden tot het inzetten van lokvoer zijn verbreed.

Aanvullend is er een 50% cofinanciering via subsidie geregeld voor de aanschaf van nachtzichtapparatuur waarmee het afschot van wilde zwijnen doelmatiger kan plaatsvinden. Na een eerste ronde waarbij € 120.000,- ter beschikking is gesteld is er voor een tweede ronde € 60.000,- ter beschikking gesteld voor het mogelijk maken van de aanschaf en inzet van minimaal resp. 71 en 55 nachtzichtkijkers ten behoeve van het faunabeheer wilde zwijnen in Limburg. Zeven nachtzichtkijkers die in bezit zijn van de provincie kunnen via de FBE door jagers worden geleend.

Naast de ondersteuning in middelen wordt ook de lokale samenwerking gestimuleerd door middel van lokale faunaoverleggen (voorheen 'schadetafels'). De verplichting tot de organisatie van deze overleggen door de wildbeheereenheden is vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening. Middels het lokaal faunaoverleg wordt aan lokale partijen de mogelijkheid gegeven om over een bepaald onderwerp in het kader van faunabeheer het gesprek aan te gaan. Het beheer van wild zwijn is een vast onderdeel van de agenda. Om de organisatie en het opstarten van de lokale faunaoverleggen vorm te geven is er door Provincie Limburg sinds 2017 subsidie ter beschikking gesteld. Maart 2022 is er opnieuw een subsidieverzoek ontvangen voor € 62.000,- voor additionele ondersteuning van deze overleggen voor de duur van 2 jaar. Aan deze lokale faunaoverleggen is tevens gevraagd middels kaartmateriaal lokaal inzichtelijk te maken op welke locatie en op welke wijze vanuit de praktijk de grootste risico's worden gezien voor een introductie van AVP. Dit, zodat lokaal direct naar een oplossing kan worden gezocht en middelen doelmatig kunnen worden ingezet. De eerste resultaten van deze inventarisatie moeten nog volgen.

Het huidige jagersbestand in Provincie Limburg bestaat uit circa 1800 actieve jagers waarvan naar schatting 2/3de ouder is dan 50 jaar. Om het faunabeheer binnen Limburg te kunnen continueren is er een wens ontstaan om nieuwe jagers in Limburg met de wildbeheereenheden (blijvend) te verbinden en hen daarmee te behouden voor de uitvoering van de faunabeheerplannen in Limburg. Sinds 2017 wordt hiertoe het zogenaamde 'mentorproject' uitgevoerd, ondersteund middels subsidie vanuit Provincie Limburg. Inmiddels zijn er 60 startende jagers door een mentor vanuit het 1e project (2017 – 2021) en 12 startende jagers vanuit het huidige lopende project (2021-2022) begeleid naar een operationele plek in het beheer in Limburg. Maart 2022 is er opnieuw een subsidieverzoek ontvangen voor € 52.000,- voor verdere voortzetting van dit project met de duur van 2 jaar.

Een actie welke wellicht niet direct ziet op het verlagen van de stand van wilde zwijnen buiten de leefgebieden maar wel degelijk een rol (kan) spelen bij een (vroeg)detectie van AVP ziet op het in Limburg recent vorm gegeven monitoringsproject. Middels subsidie is er ondersteuning verleend (€ 94.000,-) aan een netwerk van Gekwalificeerd Personen voor de inrichting en uitvoering van een robuust monitoringssysteem in Limburg. Dit monitoringssysteem is er op gericht om bij ieder

geschoten of dood gevonden (inclusief aangereden) wild zwijn binnen de provincie Limburg een eerste schouw uit te laten voeren door een deskundige, waarbij het monitoringssysteem tevens het netwerk dient te bieden om uitvoering te geven aan het serologisch onderzoek vanuit het Rijk. Dit netwerk zet zich in voor het verder versterken van het beheer van wilde zwijnen en biedt een extra set ogen in het veld in het kader van (vroeg)detectie van AVP bij wilde zwijnen in de regio.

2. Het gerealiseerde afschot vanaf 1 januari 2000 tot 1 januari 2022

In het jaar 2021 (1.1.2021-1.1.2022) zijn 1164 wilde zwijnen geschoten en in totaal 1229 gedood (65 door aanrijdingen en valwild). Deze cijfers hebben betrekking op het afschot buiten de leefgebieden. In 2020 waren deze aantallen resp. 978 en, inclusief het aantal aangereden zwijnen en valwild, 1047. Zie onderstaand een overzicht m.b.t gedode wilde zwijnen in provincie Limburg buiten de leefgebieden in de periode 2000-2021. Sinds 2015 is er een uitsplitsing mogelijk van het valwild (dode dieren die niet zijn geschoten incl. overige doodsoorzaken) en dieren die gedood zijn door een aanrijding.

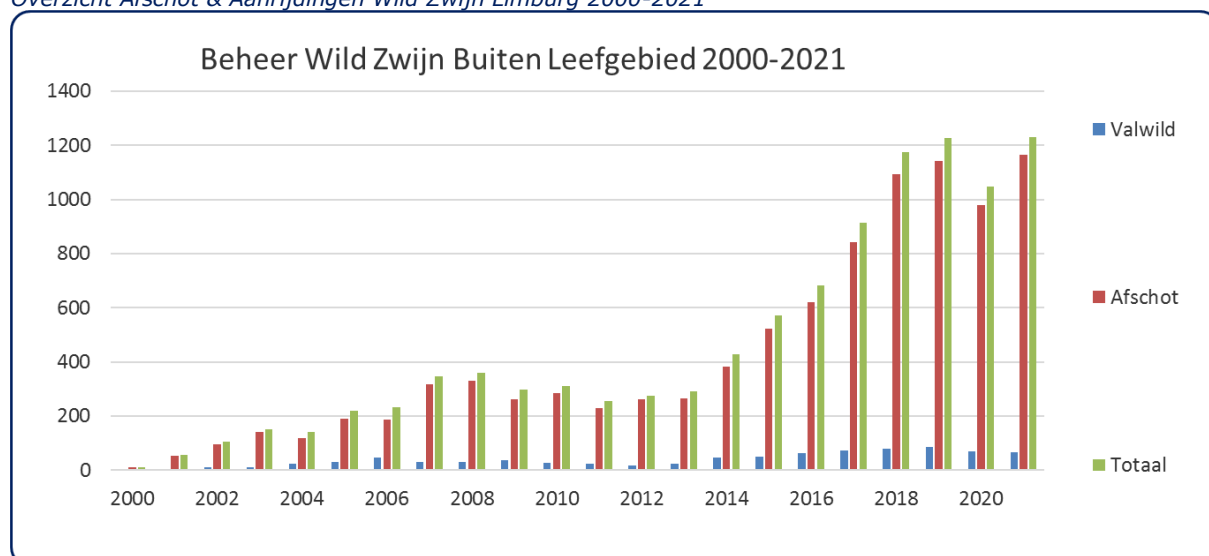
Totaal

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Valwild	0	0	2	10	10	24	29	47	30	38
Afschot	9	53	94	140	118	190	185	316	329	261
Totaal	9	53	96	150	128	214	214	363	359	299

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Valwild	35	22	14	19	38	49	63	72	79	84
Aanrijding						45	50	58	71	68
Afschot	280	233	262	271	391	521	621	841	1095	1142
Totaal	315	255	276	290	429	570	684	913	1174	1226

	2020	2021
Valwild	69	65
Aanrijding	53	56
Afschot	978	1164
Totaal	1047	1229

Overzicht Afschot & Aanrijdingen Wild Zwijn Limburg 2000-2021

Het is belangrijk een kanttekening te plaatsen bij de interpretatie van afschotgegevens. Een hoger afschotcijfer wordt door Provincie Limburg ofwel de Faunabeheereenheid Limburg niet noodzakelijk gezien als aanwijzing dat er meer zwijnen rondlopen. Er is geen 1 op 1 link tussen afschot en populatieomvang, hiervoor zijn er meerdere variabelen waar rekening mee moet worden

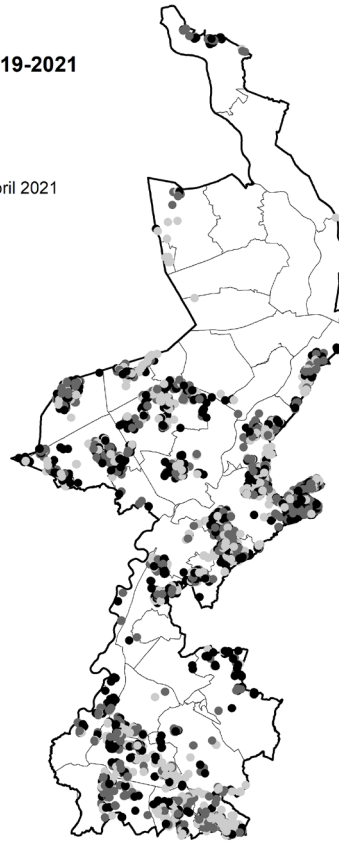
gehouden. Het afschot zegt wel iets over inspanning, zeker als het over de jaren wordt bekeken. Pas als jaren op rij het afschot, schademeldingen en aantal aanrijdingen (bij een over de jaren vergelijkbare verkeersdruk) afneemt kan mogelijk gesteld worden dat de populatie aan het krimpen is.

3. De geschatte omvang van de populaties, locaties van populaties: minder/hetzelfde/meer

Legenda
Wild Zwijn Afschot 2019-2021

- 2021
- 2020
- 2019

□ WBE-grenzen 19 april 2021

De enige beschikbare harde cijfers zijn de gegevens van aanrijdingen en afschot. Schattingen van populaties binnen wildbeheereenheid-grenzen worden in provincie Limburg jaarlijks in november opgevraagd, nadat de mais van de velden is. Op diverse plekken in Limburg stelden jagers in 2018 en 2019 vast dat er minder wilde zwijnen waren. Eind 2019 waren er echter weer veel meldingen van waarnemingen. 2020 was een wisselend jaar. Enerzijds waren er enige tijd minder beheerinspanningen naar aanleiding van Covid-19-maatregelen (lock-down en avondklok), anderzijds was er ook veel verstoring door toegenomen recreatie in de natuurgebieden, waardoor er op andere locaties meer wilde zwijnen werden gemeld dan voorheen, in tegenstelling tot de vaste afschotplekken. Al met al was er over 2020 een daling in het totale afschot te zien, en een afname in het aantal aanrijdingen in de maanden van de avondklok en de lockdown.

Het eerste halfjaar van 2021 was het afschot veel lager dan normaal. Om achter de oorzaak hiervan te komen is een enquête binnen de WBE's afgenomen. Verschillende oorzaken voor het lagere afschot werden genoemd, maar met name de verhoogde recreatiedruk vanwege Covid-19 werd als oorzaak aangewezen. De tweede helft van 2021 werd dit echter ingehaald, waardoor in 2021 het hoogste aantal wilde zwijnen ooit gedood werd in Limburg. Afschotgegevens alleen geven op zich echter geen inzicht in de grootte van de achterblijvende populatie zoals hierboven nader toegelicht.

Op het moment is geen duidelijke uitspraak te geven over de populatieomvang van wilde zwijnen buiten de leefgebieden. Jaarlijks wordt er door uitvoerders van de 36 Limburgse

wildbeheereenheden een grove schatting (afgerond op vijftallen) gemaakt van de in het veld mogelijk aanwezige aantallen Wilde Zwijnen in Limburg. Er wordt veel inzet gepleegd om de stand te verlagen.

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
555	525	510	505	490	765	855	1150	1545	2020	2140	2123

2021											
1939											

4. Ervaringen van het afgelopen jaar met uitbreiding mogelijkheden voor de jacht

Het beschikbaar stellen en eigen maken van nieuwe middelen heeft tijd nodig. Enkele middelen, zoals het toestaan van Brenneke patronen en vangkooi, zijn pas sinds 1 a 2 jaar beschikbaar. Het is te vroeg om al te kunnen evalueren of deze middelen effectief zijn. Hetzelfde geldt voor de bewegingsjacht, die o.a. door organisatorische componenten veel energie en tijd vraagt en daardoor nog niet vaak is ingezet, en de geluiddemper waarvoor de benodigde ontheffing van JUSTIS eind 2019 beschikbaar kwam maar niet direct inzetbaar was, mede doordat door Covid-19-maatregelen waardoor de uitgifte door de Politie vertraagd is. Inmiddels zijn er eind 2021 circa 60 personen met toestemming tot afschot van Wilde Zwijnen met geluiddemper in Limburg.

Nachtzichtapparatuur wordt echter veelvuldig gebruikt en is zeer effectief gebleken. Ook het stimuleren van lokaal overleg door middel van lokale faunaoverleggen (voorheen 'schadetafels') blijkt goed te werken. Hiermee wordt o.a. een gezamenlijke aanpak voor het dilemma gezocht en vindt er kennisuitwisseling plaats.

5. Verwachting voor 2022 wat betreft het verlagen van de stand

De lage mast heeft in de tweede helft van 2021 gezorgd voor een hoog afschot. Dit zal naar verwachting nog doorwerken in het eerste semester van 2022. Vrijwel alle middelen zijn inmiddels beschikbaar gesteld, maar de inzet dient nader te worden gestimuleerd waarbij maatwerk mogelijk van toepassing is. Ook vraagt de inzet en effectiviteit van de middelen blijvende monitoring om bijsturing mogelijk te maken. Het jaar 2022 zal in het teken staan van toegestane middelen gebruiken en verder te stimuleren daar waar uit lokale inventarisatie maatwerk nodig blijkt. De Coronabeperkingen zijn zo goed als allemaal ingetrokken, waardoor men weer terug kan gaan naar hetzelfde beheerniveau als in 2018 en 2019.

6. Interpretatie/appreciatie van de afschotcijfers – reductie aantal zwijnen in relatie tot de bestuurlijke afspraak (actieve reductie)

Een toename in afschot wil niet per se zeggen dat de stand wilde zwijnen buiten de leefgebieden daadwerkelijk verlaagd wordt. Het is ook riskant dit alleen te baseren op gerealiseerd afschot. Interpretatie over de gegevens op de kortere termijn (bijvoorbeeld dit jaar vergeleken met vorig jaar) is weinig zinvol: pas over een langere periode waarbij er gekeken wordt naar alle beschikbare gegevens (afschot, aanrijding, schademeldingen, waarnemingen, ontwikkelingen in de buurlanden) en hun onderlinge relaties is het mogelijk iets zinvol te zeggen.

Diverse factoren spelen hierbij een rol, waarbij bepalend is dat niet precies te bepalen is hoeveel dieren er op enig moment aanwezig zijn. Wilde zwijnen zijn mobiel en de diersoort kan buiten de leefgebieden met de huidige kennis en methoden niet geteld worden. Bovenstaand genoemde aantallen zijn ruwe schattingen en indrukken uit het veld. Dat maakt de interpretatie van de trend

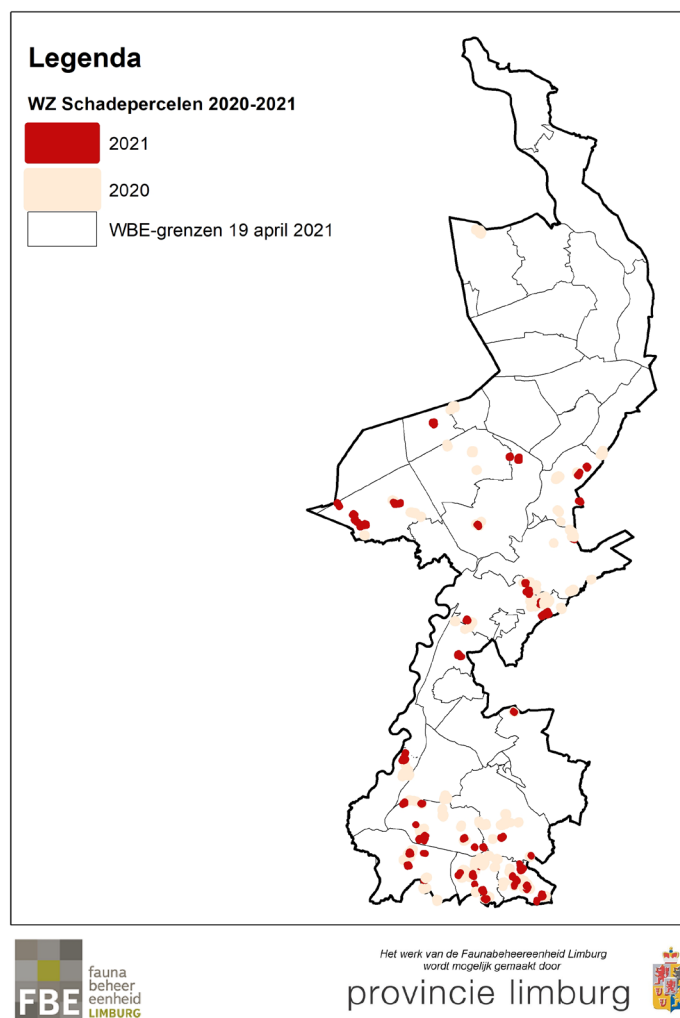
van de wél bekende 'harde' cijfers (aantal dieren dood door aanrijding, aantal dieren dood door afschot) lastig.

Zo kan een hoger afschot van wilde zwijnen in Limburg veroorzaakt worden door een combinatie van meerdere van ondergenoemde factoren:

- Méér jagers die wild zwijn beheer gaan uitvoeren;
- Méér uren-inzet per jager;
- Verbeterde coördinatie per beheerregio (in kaart brengen bewegingen van groepen Wilde Zwijnen met nachtelijke wildcamera's: alleen daar gaan zitten waar ze verwacht worden);
- Meer voedsel in het bos, wat leidt tot meer biggen die groot worden;
- Een mild voorjaar, wat leidt tot meer biggen die groot worden;
- Verbeterde apparatuur (nachtzichtkijkers) waardoor er in minder tijd tot afschot gekomen kan worden;
- Extra middelen (zoals vangkooi en beperkte bewegingsjacht) die de afgelopen jaren beschikbaar zijn gekomen;
- Een hogere lokale stand (meer dieren per km²), waardoor het makkelijker wordt een dier te zien en schieten;
- Een bredere verspreiding over meer plekken waardoor de kans er een te schieten ook toeneemt;
- Migratie vanuit Duitsland en België.

Pas bij beschouwing over een meerjarige periode van het afschot in relatie tot het aantal aanrijdingen en de waargenomen gewasschade en de schattingen vanuit het veld is inhoudelijk iets nader te zeggen over een eventuele trend van de populatie wilde zwijnen. Door de Corona effecten is dit proces momenteel wel verstoord, hopelijk zal een en ander zich de komende tijd weer normaliseren.

Als we kijken naar de ontwikkeling rondom uitkeringen voor gewasschade veroorzaakt door wild zwijn zien we dat er in 2020 en 2021 cumulatief minder tegemoetkomingen zijn uitgekeerd dan 2019 en 2018. Dit kan echter meerdere oorzaken hebben. Zo kan er daadwerkelijk minder schade hebben plaatsgevonden, maar kan het ook zijn dat er minder schade wordt gemeld door grondeigenaren, door het overstappen op een andere manier van digitaal schadeaanvragen per 1 november 2019 door BIJ12 / het Faunafonds óf dat een aantal dossiers voor tegemoetkoming in de schade nog niet zijn afgehandeld en gesloten.

In samenwerking met Wageningen University en Research, provincie Noord-Brabant en het ministerie van LNV is er een DNA-studie gestart om meer inzicht te krijgen in de populatieomvang van wilde zwijnen binnen de provincies Noord-Brabant en Limburg. Er werd niet verwacht dat de resultaten van het onderzoek 1 op 1 te extrapoleren waren naar de gehele provincie, maar mogelijk konden de uitkomsten de basis vormen voor verder onderzoek naar een extrapolatiemethode en mogelijkheden om trends/aantallen ook voor de toekomst te kunnen inschatten. Uit tussenevaluatie is echter gebleken dat op basis van de resultaten van het onderzoek de geformuleerde onderzoeksvragen grotendeels niet beantwoord konden worden. Maart 2022 is dan ook besloten te stoppen met het verzamelen van DNA-monsters en wordt er gefocused op het extraheren van informatie uit de verzamelde data.

Het continue hoge aantal gedode zwijnen laat zien dat er veel inzet en energie wordt gepleegd om het gestelde doel (standverlaging buiten de leefgebieden) te realiseren. Door het beschikbaar maken van alle mogelijke middelen, via ontheffingen en financieel, om afschot verder te stimuleren wordt voldaan aan de bestuurlijke afspraak gemaakt in oktober 2018 met LNV en andere provincies.

Rapportage Wild zwijnenbeheer in de provincie Overijssel

April 2022

1. Acties om het afschot voor zwijnen te verbeteren

In Overijssel zijn de mogelijkheden om op Wilde zwijnen te jagen verruimd met de volgende additionele middelen:

- Jacht is verruimd tussen 1 uur voor zonsopkomst en 24.00 uur.
- Inzet van lokvoer is toegestaan.

Daarnaast is er een invertentieteam ingesteld dat ook buiten de jachtvelden kan ingrijpen en meer middelen tot zijn beschikking heeft:

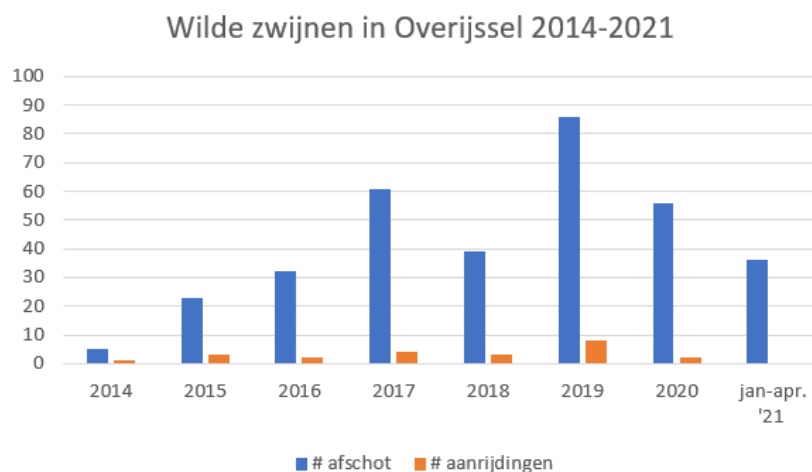
- Jacht op Wild zwijn gedurende het gehele etmaal.
- Toegang tot alle terreinen.
- Gebruik van hulpmiddelen zoals geluidsdempers, nachtzichtapparatuur en restlichtkijkers.

2. Het gerealiseerde afschot vanaf 1 januari 2014 tot 1 mei 2021

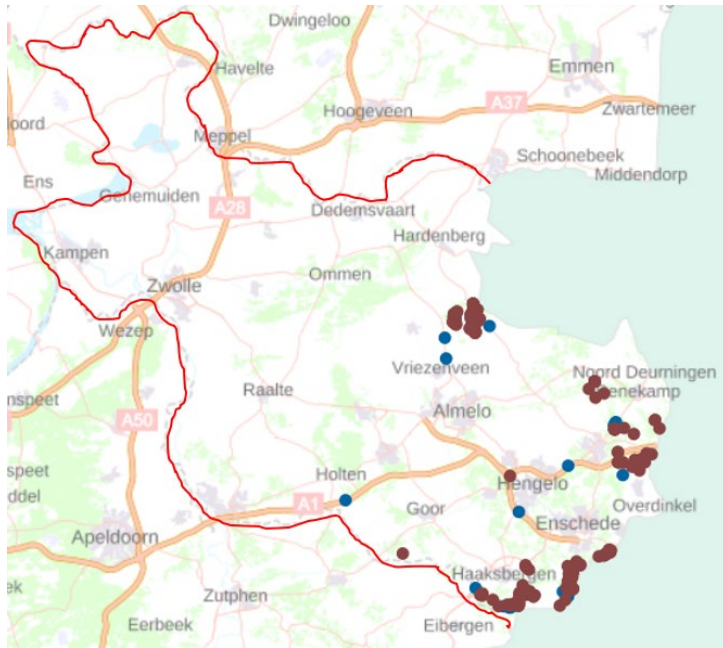
In 2020 zijn 56 Wilde zwijnen geschoten. Dat is minder dan in 2019 (86), maar meer dan in 2018 (39) en 2017 (61). Dit verschil is te verklaren omdat er in Overijssel sprake is van een landsgrens-overschrijdende populatie: als in Duitsland minder wordt gejaagd (Corona-invloed?) "duiken" in Overijssel minder zwijnen op. In de periode tussen 1 januari en 1 mei 2021 zijn 36 Wilde zwijnen geschoten.

Overigens zijn in de natte winter van 2020-2021 veel karkassen van jonge onervaren varkens in de hoogvenen gevonden.

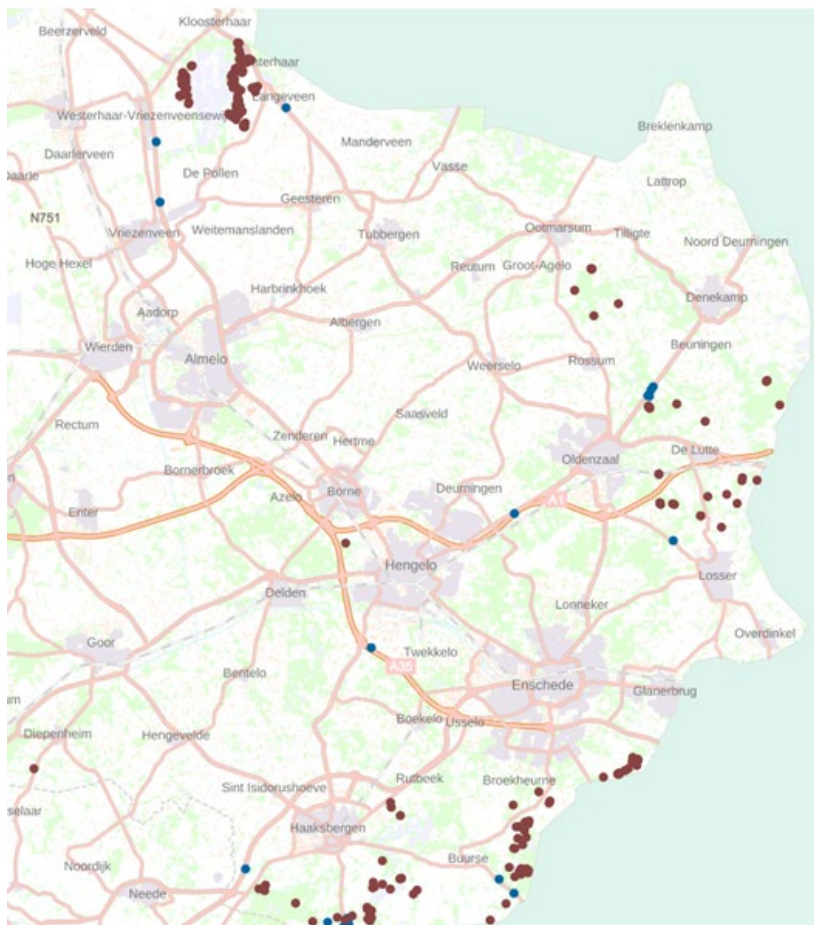
Overzicht Afschot & Aanrijdingen Wild Zwijn Overijssel 2014-2021

Aangeschoten (bruin) en aangereden (blauw) Wilde zwijnen in Overijssel 2014-2020

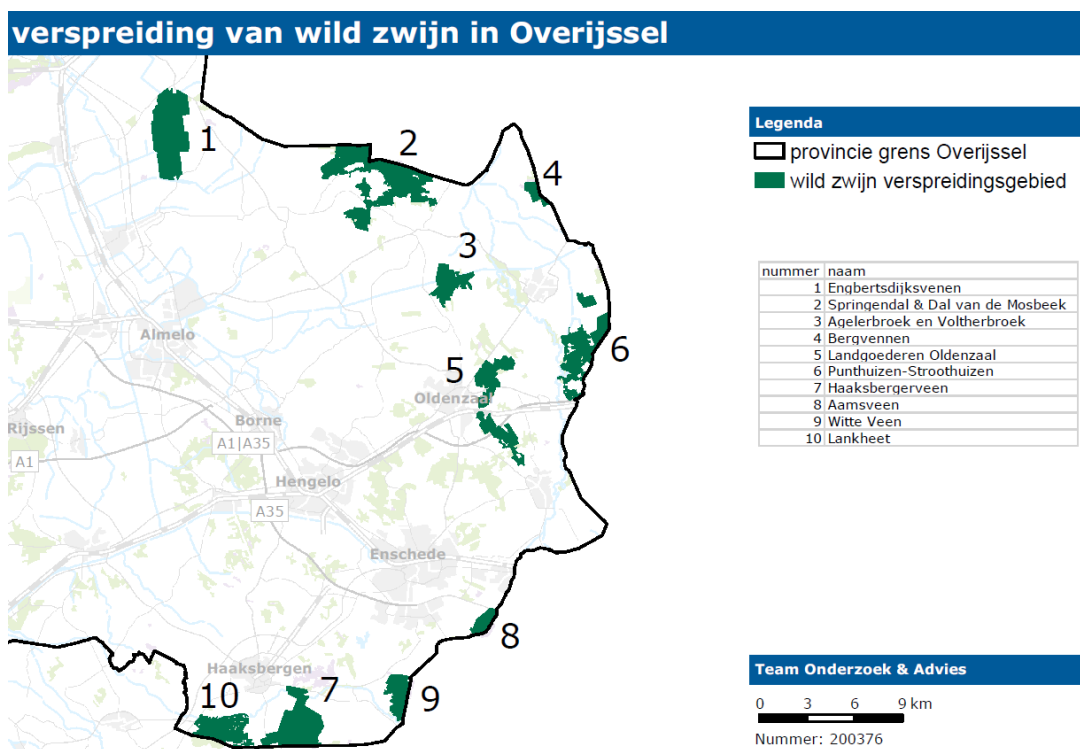
Detail van bovenstaande kaart

3. Verspreiding Wild zwijn in Overijssel

In Overijssel is een driedeling aan te merken mbt. het voorkomen van Wilde zwijnen, die andere risico's en ook een ander beheer vragen:

- De hoogveengebieden in Oost-Overijssel: Engbertsdijksvenen, Aamsveen, Witte Veen en Haaksbergerveen en de natuurgebieden die op of nabij de landsgrens liggen: Springedal&Dal van de Mosbeek, Bergvennen&Brecklenkamp, Ageler- en Voltherbroek, Stroothuizen-Punthuizen, Lutterzand en Lankheet. Veel van deze gebieden zijn deel van grensoverschrijdende natuurgebieden en gekoppeld aan het Bentheimer Forst en het Lüntener Forst.
- Het agrarisch gebied bij De Lutte (tussen Oldenzaal en de natuurgebieden op de landsgrens).
- Overige delen van Twente en Salland waar incidenteel Wilde zwijnen worden waargenomen, zoals op de Sallandse Heuvelrug.

Omdat er sprake is van een grensoverschrijdende populatie, is de getalsontwikkeling afhankelijk van het beheer en de jaarlijkse schommelingen in beschikbaarheid van voedsel (mastjaren) aan beide zijden van de grens. Aan de Duitse zijde liggen grote natuurgebieden (Forst Bentheim, Lüntener Forst). Aan Nederlandse zijde liggen enkele grote hoogveengebieden (Haaksbergerveen, Engbertsdijksvenen) die moeilijk toegankelijk zijn.

Afgaande van schade en zichtwaarnemingen lijkt sprake te zijn van een vrij stabiele situatie, in ieder geval voor het Overijsselse deel. In 2020 is de uitgekeerde schade veroorzaakt door Wild Zwijn gehalveerd t.o.v. 2019. Ook zijn minder zwijnen waargenomen.

Wij denken daarom dat de huidige middelen (zie paragraaf 1) toereikend zijn om de stand van Wild zwijn in Overijssel adequaat te kunnen beheren.

Wij sluiten echter onze ogen niet voor een mogelijk gevaar van AVP. Daarom houden we de schadecijfers en waarnemingen van Wilde zwijnen scherp in de gaten.

Zodra de coronamaatregelen zijn opgeheven, zullen wij ook weer het overleg met onze Duitse burens opknippen.